Omstreeks acht uur 's morgens van den genoemden dag, kwam voor de tweede maal tot mij de bisschop van Atrecht, vergezeld van een groot aantal priesters, en van lieden die men geestelijken noemt en anderen, naar dewelken ik geleid werd. Na de wederzijdsche begroetingen liet genoemde bisschop mij bij de tafel komen, en mij tegenover zich zitten; alle anderen waren in genoemde zaal rondom ons gezeten: Wij hadden een lang gesprek over de Mis en over het Avondmaal.

Bij al hunne methoden, die zij toepasten, bemerkte ik, dat zij een zeer groot verlangen hebben mij tot hen te trekken, en mij hun leer te laten goedkeuren, om vervolgens daarna te zegevieren, en de zwakken in het geloof te doen twijfelen, om hen de ware en oude leer te doen prijsgeven, welke ik hun gepredikt heb.

Hunne woorden waren de volgende:

DE BISSCHOP: Welnu, mijnheer Guy, sinds wij laatstelijk tezamen spraken, hoe bevindt gij u thans? Zijt gij altijd in eenzelfden staat en van eenzelfde gevoelen? Hebt gij niet gedacht aan de woorden die wij laatstelijk tezamen spraken?

GUY: Mijnheer, ik loof mijn God en Vader dat het Hem behaagt Zijn vaderlijk mededoogen over mij uit te strekken, mij op wonderbare wijze troostende en sterkende in mijn gevangenschap en mijn smarten, waardoor ik met mijn oogen kan zien en met mijn handen kan tasten de vastheid en trouw Zijner beloften; waarvoor ik Hem van gansche harte dank, Hem biddende om te volharden tot het einde mijns levens; en voor het overige ben ik steeds van hetzelfde gevoelen, en in denzelfden staat.

DE BISSCHOP: Hoe nu? Ik dacht u geheel veranderd te vinden, naar ik onlangs hoopte. Wilt gij u toesluiten en gesloten blijven ten opzichte van de waarheid? O, mijnheer Guy, mijn broeder en vriend, ik bid u, niet verhard te blijven in uw meening, en niet uw eigen oordeel te verkiezen boven het oordeel van geheel de kerk, en boven dat van zooveele geleerde personen, die vóór ons geleefd hebben.

Laatstelijk behandelden wij het offer van het lichaam en bloed van den Heere Jezus Christus in de Mis, van hetwelk de Ouden zeiden, dat het in gebruik is geweest in den tijd der Apostelen, die vaak zeiden: wij offeren, sprekende over de Eucharistie. Het is wonderlijk dat gij meer geloofd in een leer, die zoo ongeveer sinds 40 jaar ontstaan is en door OEcolampadius en Carlstadt, die er het eerst over geschreven hebben, is uitgewerkt en verbreid. Voorzeker, het schijnt mij toe, dat men veel meer geloof moet hechten aan de Ouden die zeggen dat de Eucharistie een offer is, dan aan de overigen van u, die het tegendeel beweren. Ik weet wel, dat gij mij zult antwoorden, dat de H. Paulus in de Hebreën zegt, dat Christus zich maar éénmaal heeft geofferd; maar dan zal ik u antwoorden, dat hetgeen wij in de Mis doen, geen ander offer is dan dat, wat Hij al eens gebracht heeft; geenszins brengen wij er vandaag één en morgen weer één; het is altijd hetzelfde, dat wij brengen, maar niet op de wijze, waarop het aan het kruis gebracht is. Want daar is het gebracht als zoenoffer; maar wij dragen het op als priesters en uitvoerders van Zijn testament door de overdracht van genoemde verdiensten. En ik verwonder mij er over, dat gij zulks zoo vreemd vindt. Wij zeggen, dat wij Jezus Christus voor onze zonden aan God den Vader offeren. En biedt gij in uw Avondmaal niet Jezus Christus Gode aan voor uw zonden? Bidt ge Hem niet, dat Hij u de verdiensten van den dood en het lijden van Zijn Zoon toepasse? Mijnheer Guy, mijn broeder en vriend, ik verzoek u, u niet toe te sluiten en dicht te snoeren. Ik zoek uw heil en uw welzijn; ik wensch u alle goeds toe; ik ben geenszins bloeddorstig, maar ik ben iemand die met u alle zachtheid en deemoed wil gebruiken.

GUY: Mijnheer, ik weet niet welke hoop gij laatstelijk omtrent mij zijt gaan koesteren. Als gij gedacht hadt mij voor uw religie te winnen, dan kan ik daar niets aan doen; te meer daar ik denk dat ik u daartoe geen aanleiding heb gegeven, ten ware het slechts, dat gij dit hebt afgeleid uit wat ik gezegd heb (en ik zeg het nog heden), n.l. dat ik nooit stijfhoofdig geweest ben om tegen beter weten in gesloten te blijven. Maar dat indien men mij kan aantoonen uit het woord Gods, dat ik dwalende ben, ik dan geheel bereid ben om mij gewonnen te geven. Zoo dan tot op heden heb ik nog niets bemerkt van al wat ik gehoord heb dat hecht en stevig is om mij die beslissing te doen nemen, en het zekere voor het onzekere los te maken. Daarom verkeer ik met volle recht nog steeds in denzelfden staat, waarin ik zal blijven verkeeren, totdat gij mij door werkelijke getuigenissen van het woord Gods, het tegendeel zoudt kunnen aantoonen. Zooals ik het gezegd heb, ben ik niet stijfhoofdig; en ik verkies mijn oordeel niet boven het oordeel van de Kerk. Maar wel verkies ik terecht en met kennis van zaken de oude en oorspronkelijke Kerk, waarin de Apostelen alle dingen hadden geregeld volgens het voorschrift van Christus boven de kerk van onzen tijd, welke belast is door een menigte menschelijke overleveringen, en op een wonderlijke wijze van deze oude Kerk is afgeraakt. Terecht, zeg ik, houd ik me aan wat deze eerste door de Apostelen heeft ontvangen. Want tot die van Thyatire, die zeiden dat zij de diepe verleidingen van Satan niet kenden, zeide Jezus Christus in de Openbaringen, hoofdstuk 2, opdat zij zich zouden hoeden voor de valsche leer. „Ik zal geen andere lasten opleggen, alleenlijk houd die welke gij hebt, totdat Ik zal komen". Hij zou zóó niet gesproken hebben, indien men zou hebben moeten aannemen alle nieuwigheden, die de Roomsche kerk uitgevonden heeft, en die zij dagelijks als goddelijke leer vooropstelt. Voorzeker ik heb geleerd de heilige en geleerde personen, die voor ons geleefd hebben, te eeren, maar in het bijzonder de Apostelen en Profeten, dat hun getuigenis zeker en ontwijfelbaar is.

Ten overvloede, wat het Misoffer betreft, waarvan de Ouden (volgens uw meening) zeggen, dat het in gebruik is geweest ten tijde der Apostelen, ik heb de Ouden gelezen, zelfs zij die het dichtst bij den tijd der Apostelen waren, maar ik herinner mij niet daarin ooit gelezen te hebben hetgeen gij zegt. Ik verzoek u, mijnheer, er een enkele op te noemen, die zoude gezegd hebben wat gij beweert, en gij zult mij stof tot overdenken geven. Ik weet wel dat Irenéus, bisschop van Lyon, die een der oudsten is na de Apostelen, in boek 4, hoofdst. 34, zegt dat wij aan God dingen aanbieden die van Hem zijn, wanneer wij steeds de gemeenschap en de eenheid van het vleesch en den geest prediken. Want wat betreft het brood dat van deze aarde is, hierbij gaat de roeping Gods vooraf, het is dan geen gewoon brood meer, maar Eucharistie, bestaande uit twee dingen, te weten aardsche en hemelsche, zooals onze lichamen wanneer zij de Eucharistie ontvangen, niet meer verderfelijk zijn, daar zij de hoop op de opstanding hebben. Derhalve offeren wij niet aan Hem, als aan iemand die behoefte aan iets heeft, maar als eer betuigende aan Zijne heerschappij, en tot heiligmaking der menschheid. Dat zijn de woorden van Irenéus, welke het brood des Avondmaals Eucharistie noemt, dat wil zeggen, dankoffer, ofschoon dit oneigenlijk is, want het is niet het dankoffer (zelve), maar het middel waardoor wij dank brengen. Temeer daar het een Sacrament is om God dank te zeggen voor Zijne weldaden, zooals Christus het heeft gedaan, ons het voorbeeld en het gebod gevende, om dit te doen, hebben de Ouden het bij dien naam genoemd, om aan te toonen, hoe dit Sacrament is ingesteld, en niet om er een offerande mede te brengen, en er het lichaam en bloed van Jezus Christus te offeren, aan God den Vader tot vergeving der zonden. Maar dit heilig Sacrament is ingesteld om dank te betuigen aan God voor het offer dat Hij eenmaal op het kruis gebracht heeft.

Zoodoende zegt Irenéus uitdrukkelijk dat wij aan God in dit sacrament offeren, niet als zouden wij Hem iets van ons zelve aanbieden (dit er aan toevoegend voor de tegenstelling) maar wij betuigen Hem dank voor Zijn gaven. Hierdoor toont hij duidelijk aan, dat hij hieronder niet verstaat, dat dit Sacrament een offerande zou zijn, waardoor wij het lichaam en bloed van den Heere tot vergeving onzer zonden aanbieden, zoodat het alleen een offer tot lof is, hetwelk gebracht wordt voor de ontvangst van alle weldaden Gods. En de naam Eucharistie, d.i. dankoffer, aan het brood gegeven, toont wèl welk offer men ermede bracht. En inderdaad het Avondmaal is niet ingesteld om daardoor het lichaam en bloed van Jezus Christus aan God den Vader te offeren, maar opdat het lichaam en bloed van den Zoon Gods ons worde geboden tot spijs en drank onzer zielen. En vervolgens, opdat wij voor zulk een weldaad een lof- en dankoffer zullen brengen. Want men gaat niet tot deze heilige tafel om iets aan te bieden en te geven aan God die aan niets behoefte heeft, maar wij armen en behoeftigen komen om te nemen en te ontvangen hetgeen God er ons aanbiedt en schenkt. Verder is het Hem aangenaam de gave tot lof, die wij Hem aanbieden, te ontvangen. Dat is nu wat deze heilige persoon Irenéus zegt. Maar wat heeft dit met de Mis uit te staan? Zeker niets, eerder het tegendeel.

Bijgevolg, mijnheer, indien gij een der Ouden kunt aanhalen, die ten tijde van de Apostelen geleefd heeft, die zou gezegd hebben dat de Apostelen het lichaam van Christus offerden, of, dat wij het lichaam des Heeren tot vergeving der zonden bij het Avondmaal offeren, dan zoudt ge mij een bijzonder genoegen doen hem mij te willen noemen, want ik heb ijverig Irenéus, Justinus, Tertullianus en Origines, die de oudsten zijn, gelezen. Maar ik heb niets gelezen van wat gij zegt. Verder daarna zegt gij, dat ik mij veeleer vasthoud aan OEcolampadius, of Carlstadt, die ongeveer 40 jaar geleden hebben geleefd. Wel weet ik dat er één groot dienaar Gods geweest is,, te weten de eerste, van wien niet moet worden aangemerkt, dat hij een nieuwe leer zou verkondigd hebben, leerende alle dingen in de Kerk te doen, zooals de Apostelen het hadden geleerd in de oorspronkelijke kerk, en afstand te doen van alle nieuwigheden, welke de menschen hadden uitgevonden; een zoodanig man, zeg ik, moet niet aangemerkt worden als de stichter van een nieuwe leer, niet meer dan de Profeten, de Koningen, dan Joas, Ezechias en de anderen, die de afgodendienst hebben uitgeroeid en de oude leer weer hebben ingevoerd. Wat betreft hetgeen gij zegt, dat men eer geloof moet schenken aan de Ouden dan aan ons overigen, die zooveel honderden jaren na hen zijn gekomen, ik beken het van gansche harte, dat men eerder hen moet gelooven dan u, de overigen. Ons dispuut gaat daarover, dat ik zeg dat ik mij houd aan de oude leerwijze die de oorspronkelijke Kerk ontvangen had. En gij zegt daarentegen, dat ik de doctoren moet gelooven, die zooveel honderden jaren na de Apostelen zijn gekomen, dewelke eene geheel nieuwe en den Apostelen onbekende leer hebben onderwezen, als de transsubstantiatie, welke op het concilie van Lateranen door paus Innocentius III is uitgevaardigd en door hem aan de apostolische geloofsbelijdenis als dertiende geloofsartikel is toegevoegd, slechts driehonderd jaar geleden; en andere soortgelijke nieuwigheden. Gij zegt dat gij Jezus Christus in de Mis offert als dienaar Gods, en door overdracht van verdiensten. Straks zal ik u nauwkeuriger antwoorden, alleenlijk zeg ik u op het laatste punt van uw toespraak, dat is, dat gij vraagt of wij niet in ons Avondmaal Jezus Christus offeren: Voorzeker, wij offeren Hem niet, maar God biedt Hem ons aan tot onze geestelijke spijze. Derhalve, mijnheer, ik verzoek u, als gij een getuigenis hebt, dat de Apostelen het Avondmaal een offer zouden genoemd hebben, of dat zij gezegd zouden hebben, wij offeren Christus aan God Zijn Vader op, of dat een der oudste Doctoren zoo zou gesproken hebben, dat gij hem mij mededeele.

TH. DELLEMAN.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

„Ik wou dat vader mij vroeger een beetje beter aangepakt had".

Wij kunnen er ons in verheugen, dat de menschheid voortdurend bezig is, opvoeding en onderwijs van de jeugdige menschheid te verbeteren, maar wij mogen geen oogenblik vergeten, dat ieder, die daarbij aan het woord komt, zich laat leiden door zijn beginselen. En daarom moeten we wel toezien, of die beginselen naar het Woord Gods zijn.

Zoo las ik dezer dagen nog eens, dat men zich niet bij de opvoeding der kinderen, ook niet bij het onderwijs aan hen, mag bedienen van vreesaanjaging of bedreiging, dat men de kinderen ook niet mag laten hopen op een belooning, om daardoor het gehoorzamen gemakkelijker te maken en dat men allerminst dwang mag uitoefenen en vooral niet door lichamelijke tuchtiging het kind mag afhouden van het kwade en brengen tot het doen van het goede.

Nu zijn deze dingen eigenlijk niet nieuw. Alle eeuwen door zijn er mannen opgestaan, die ontkenden, dat de zonde leeft in het hart van ieder mensch, ook van ieder kind. En dan kan men komen tot gedachten, als boven zijn aangegeven.

Ook weer in onze dagen worden ze met klem van redenen aangeprezen. Laten we eens zien, in hoeverre wij er ons mee kunnen vereenigen.

Men moet het kind niet terughouden van het doen van het verkeerde door bedreiging. De vrees voor straf zal het kind wel weerhouden, maar dan is het kwaad in het hart toch eigenlijk reeds gedaan en dan zou men slechts een uitwendige gehoorzaamheid hebben gekweekt, zoo beweert men. Nu gaan wij er wel mee akkoord, dat een goede daad, die uit volle overtuiging wordt gedaan, meer waarde heeft voor de vorming van het karakter dan iets wat men laat uit vrees voor straf. Maar wij moeten naar de Schrift aanvaarden, dat het kind van nature het kwade liever heeft dan het goede. „Geneigd tot alle kwaad!" Dat maakt men met redeneeren, zelfs met goede voorbeelden niet anders. Wie de menschen kent, weet, dat velen niet verkeerd doen, omdat ze niet beter weten, maar omdat ze den krachtigen wil missen, het kwaad te weerstaan. Van kinderen geldt dat precies zoo. En nu komt God in Zijn leiding van Zijn volk Israël juist veelvuldig met bedreiging van straf, wanneer dat volk niet houdt de wegen des Heeren. Dat kan veel kwaad voorkomen, inperken en het is niet duidelijk, waarom ook wij bij de opvoeding van onze kinderen van dit middel geen gebruik zouden maken. De heele geschiedenis van de menschheid is daar, om duidelijk te maken, dat het kwade naar het woord van den Apostel Paulus ons zelfs bijligt, wanneer wij het goede willen doen.

Precies hetzelfde geldt van de tweede overweging, dat we geen beloften en belooningen mogen gebruiken. Zeker, het staat hooger, wanneer wij het goede nastreven, omdat het goed is, maar in de bedeeling der zonde staat de mensch, laat staan het kind, maar zelden op het hooge standpunt. Wij struikelen allen dagelijks in vele dingen. En nu willen wij, die de opvoeding der kinderen begeeren te leiden in de banen der Heilige Schrift, van de onmacht van den mensch een oorkussen maken. Integendeel, wij onderwijzen aan het kind reeds vroeg de verantwoordelijkheid voor eigen daden, de Heere zal rekenschap vragen

van alle woorden en werken, zelfs van de gedachten des harten. Maar hierbij kan de belofte van het loon der genade een spoorslag zijn, een steun bieden. Hoe gevoelig is daarvoor het kind! Hoe spant het zich in, de beloofde goedkeuring, het toegezegde loon te verdienen. En inmiddels wordt de geest geoefend en ontstaan de goede levensgewoonten.

Eindelijk valt het ook niet wel in te zien, waarom in de opvoeding en bij het onderwijs geen dwang zou mogen worden uitgeoefend. Alweer, het is beter, vruchtbaarder, wanneer het goede werk spontaan wordt gedaan, wanneer daarbij geen dwang behoeft te worden uitgeoefend. Maar, het is de ervaring van alle eeuwen, daarop kan men niet bij alle kinderen wachten en zeker niet bij het onderwijs, wanneer de leerkracht een groot aantal leerlingen heeft. Dan mag er en moet er een beetje klem bij gezet worden. Nog hoort men wel eens de klacht: ik wou dat vader of de meester mij vroeger maar een beetje beter aangepakt had.

Neen, wij *moeten inderdaad een beetje oppassen* met deze redeneeringen uit den humanistischen hoek. De H. Schrift spreekt wel degelijk van dwang, zelfs van tuchtigen met de roede. En de slappe paedagogiek, door velen toegepast, heeft niet tot resultaten geleid, die ons bewegen, dien weg verder te gaan. Een deel van onze jeugd heeft te vroeg op eigen beenen gestaan. Daar zijn de beenen van die jonge menschen niet sterker en zij zelf niet gezonder van geworden. Ieder mensch heeft niet den maatstaf van zijn daden in zich zelf. Hij vindt dien in Gods Woord. En naar dat Woord zullen wij ze leeren leven.

Gr. G. MEIMA.

PERSSCHOUW

Onze organisten en de eeredienst.

Het maandblad „Organist en Eeredienst" geeft een artikel „De chaos in onze Gezangen-melodieën", waarin D. W. L. Milo zeer behartigingswaardige opmerkingen maakt over onze gezangen-melodieën. Maar hij heeft ook te klagen over een slechte medewerking van onze kerken:

> Volledigheidshalve sommen wij hierbij nog even op: dat onze vereniging, nog in haar kinderschoenen, reeds veel voorbereidend werk deed inzake de gezangenbundel;
>
> dat zij hiervan op 5 September 1933 mededeling deed aan de Synode van Middelburg, onder aanbieding van haar diensten;
>
> dat deze Synode aan haar gezangen-deputaten opdroeg, zich ter zake van de melodieën met onze vereniging te verstaan;
>
> dat de deputaten zich in dier voege van hun opdracht gekweten hebben, dat onze vereniging geen gelegenheid is geboden, om ook het geringste aandeel in de samenstelling van de melodieënbundel bij te dragen;
>
> dat onze vereniging, bij schrijven van 9 Juli 1936, haar teleurstelling heeft uitgesproken bij de Synode van Amsterdam, onder bestendiging evenwel van de aanbieding harer diensten;
>
> dat deze Synode, bij antwoord van Oct. 1936, verklaarde, dat deputaten, „gezien de omstandigheden", „naar hun vermogen" aan hun opdracht hebben voldaan;
>
> waarop onze toenmalige secretaris, Drs J. Luijkenaar Franeken, de vragen opwierp, of bedoelde „omstandigheden" soms ook de samenwerking van het deputaatschap inhielden, en of het „vermogen" van deputaten mogelijk ook door hun vooropgezette onwil was bepaald, vragen die natuurlijk nimmer beantwoord zijn.

Wij weten niet of deze klacht in alle deelen gerechtvaardigd is, maar meenen ook, dat meer samenwerking tusschen „organist en eeredienst" niet anders dan onzen eeredienst ten goede kan komen.

X.

Wanneer is het „Gods tijd"?

De „N. Rott. Crt." heeft het over de Synodeleden der Ned. Herv. Kerk en schrijft:

> Het Heilige in het geding.
>
> Buitenstanders zullen, inzonderheid ten overstaan van de katastrofale gebeurtenissen, die thans de wereld verontrusten, misschien min of meer vreemd staan tegenover de ietwat familiare wijze, waarop volgens sommige Synodeleden God wordt betrokken bij de tot standkoming van een wijziging in de reglementen van een Nederlandsch kerkgenootschap. Allicht vermoeden zij achter deze ontboezemingen het zware geschut van den „kerkelijken stijl". Toch krijgt men uit deze synodale gedachtenwisselingen den indruk, dat de sprekers te goeder trouw zijn, wanneer zij de kwestie, of de Ned. Herv. Kerk door een kleine of door een groote Synode bestuurd wordt, met den toorn Gods in verband brengen.
>
> Het zijn niet alleen orthodoxen als de ouderling Wolffensperger, die Gods persoonlijk ingrijpen in dergelijke reglementaire aangelegenheden veronderstellen. Deze ouderling achtte de reorganisatie-voorstellen bij voorbaat ten doode opgeschreven, omdat het „thans nog niet Gods tijd is" om tot reorganisatie te komen. Daarom meende dit Synode-lid te moeten tegenstemmen. „God zal openbaren, wanneer het Zijn tijd is", aldus besloot deze tegenstemmer. Ook de vrijzinnige ds Boonstra motiveerde zijn stem op den gang van zaken, die God in dit geval blijkbaar voorschrijft. De richtingen groeien naar elkaar toe en de uitkomst van dit proces moet men volgens dit Synodelid afwachten: „Wat onmogelijk is bij de menschen is mogelijk bij God".
>
> Uitvoeriger was de uiteenzetting, waarin het predikant-lid ds Boer het persoonlijk aandeel Gods in deze procedure kenschetste. „God heeft", aldus deze rechtzinnige vertegenwoordiger, „door de verwerping van het ontwerp-'38 gesproken. Dat is Zijn toelating en leiding geweest." Uit Numeri 14 las deze spreker voor, hoe Mozes Gods volk kapittelde, toen dit het beloofde land voortijdig wou binnendringen, en hij riep uit: „Is het een daad van geloof of van ongeloof, wanneer gij thans met deze nieuwe voorstellen komt en daarmee het oordeel doorbreken wilt, dat God uitsprak met het verwerpen van de voorstellen in het vorige jaar?!"
>
> Deze spreker getuigde: „Wij liggen onder den toorn Gods en kunnen dien niet breken. Wij moeten nu berusten, maar in de spanning des geloofs. Wij hebben nu het pogen van menschen gezien, laat ons thans in Gods handen vallen!"

Uit deze laatste woorden speurt men den rook van offeranden. Maar Gods Woord zegt: „Gehoorzaamheid is béter dan offerande. En wie uit gehoorzaamheid leeft, heeft niet zooveel moeite met de vraag: Wanneer is het Gods tijd?

X.

BOEKBESPREKING

W. Laatsman: „De Sloefer".
H. A. van Bottenburg N.V. — Amsterdam.

Een heel sympathiek verhaal uit Vlaanderen heeft Laatsman, reeds bekend om zijn Sloeberke Slob, hier gegeven. Hij toont zich niet slechts een kennen van volk en taal, maar hij heeft zijn volk lief en uit dat in de deernis met de goedgeloovigen, die geestelijk ten onder gaan, terwijl pastoor en burgemeester ruziën om een kleinigheid.

Fonske Steffens is een arm schildertje, met een rijke fantasie, wiens stoefen wel eens al te veel de perken te buiten gaat, doch hij is tevens een man, die zich zelf kent, die geen rust heeft met de uitwendige godsdienstigheid, die zijn hart koud laat.

In zijn innerlijken strijd, in de moeilijkheden in zijn gezin, is hij zoo natuurlijk geteekend, dat men gaarne de kleine feilen den schrijver vergeeft. De lezer leert hier het werk kennen van de protestantsche evangelisatie in België, de moeilijkheden waarmee zij te kampen heeft, maar ook den zegen, dien zij verspreidt.

Dit boek is niet alleen Vlaamsch door zijn taal, maar ook door de eenvoudige uitbeelding, het weinig gecompliceerde, de Vlaamsche leute, die er uit spreekt. Het is ernstig, zonder eenige zwaarwichtigheid, het geeft een goed beeld van het Vlaamsche platteland, waar men over politiek vrij luchthartig spreekt, maar waar toch menschen leven, die meer verlangen dan leute. Het is een prettig geschreven, boeiend verhaal.

Gron. H. S.

KERKNIEUWS

GENERALE SYNODE DER GEREFORMEERDE KERKEN.

De derde zitting.

Donderdagmorgen 31 Augustus ving te Sneek de derde zitting aan van de Generale Synode der Gereformeerde Kerken. De praeses, ds J. L. Schouten van Amsterdam, deed zingen Ps. 75:1 en 4, waarna hij voorging in gebed.

De verjaardag van H. M. de Koningin.

Met een enkel woord memoreerde spr. den verjaardag van H. M. de Koningin. In Nederland wordt een groote liefde en verknochtheid aan onze Vorstin gevonden. Zij is door God met wijsheid gekroond. Spr. bad de jarige Landsvrouwe toe 's Heeren gunst en genade, opdat Zij ons land in deze moeilijke dagen wél regeeren moge!

Staande zongen de leden der Synode hierna het 1e en 6e couplet van het Wilhelmus.

Aan H. M. de Koningin werd een telegram van gelukwensch en trouw gezonden.

De data der zittingen.

De voorzitter deelde mede, dat het moderamen een voorstel zal doen, dat bedoelt een oplossing te zijn voor de gerezen moeilijkheden in betrekking tot het kiezen van een datum voor de e.v. plenaire zitting. Het moderamen stelt voor om Dinsdag 5, Woensdag 6, Donderdag 7 en Vrijdag 8 Sept. a.s. elken morgen om 9 uur bijeen te komen, teneinde gezamenlijk den dag te beginnen. Direct daarna zal men dan in commissievergaderingen gaan. Dit voorstel werd aangenomen.

Een Oecumenische Synode.

Hierna kwam opnieuw aan de orde het rapport van de commissie door de Synode benoemd om een onderzoek in te stellen naar de wenschelijkheid van een Oecumenische Synode. Rapporteur was ds C. Mak van Medan. Over de eerste conclusie van het rapport ontspon zich een zeer breede discussie, waaraan niet minder dan 15 sprekers hebben deelgenomen.

Prof. dr K. Schilder van Kampen was van oordeel, dat de zaak voor bespreking nog niet rijp is en het rapport eerst nauwkeurig moet worden bestudeerd.

Prof. dr H. H. Kuyper van den Haag wees op het groote belang van deze zaak. Spr. is dankbaar jegens God, dat het ideaal waarvoor hij zooveel jaren heeft geijverd, thans in vervulling zal gaan.

Prof. dr V. Hepp van Amsterdam wilde de behandeling van deze belangrijke zaak thans voortzetten. Temeer daar ook de buitenlandsche afgevaardigden gaarne uitsluitsel willen ontvangen.

Prof. dr G. Ch. Aalders van Hilversum ondersteunde het betoog van zijn collega's Hepp en Kuyper.

Dr A. D. R. Polman van Bolsward achtte de kwestie nog niet volkomen helder. Wat moeten we nu onder een Oecumenische Synode verstaan? Daarom is rustig nadenken over deze zaak zeer gewenscht.

Ds N. Duursema van Nieuw-Amsterdam, zich daarbij aansluitend, oordeelde, dat deze zaak voor het kerkelijk leven van zoo groot belang, eens rustig moet worden bezien.

Prof. dr G. M. den Hartogh van Kampen wees er op, dat de voorstanders van een Oecumenische Synode zeer wel verstaan, dat hun verlangen consequenties medebrengt. Een beslissing over de werkwijze der Synode kan naar spr.'s meening thans wel genomen worden.

Dr W. A. v. Es van Leeuwarden achtte het moeilijk thans een besluit te nemen, waar de Synode-leden nog geen kennis hebben kunnen nemen van het rapport. Spr. stelde voor een commissie te benoemen, die de onderhavige kwestie bestudeeren zal en daarover zittende deze Synode een rapport zullen uitbrengen, opdat de Synode van Sneek alsnog een beslissing zal kunnen nemen.

Ouderling J. Verwoerd van Arnhem sloot zich aan bij de opvattingen van dr Polman en dr v. Es.

Ouderling J. Hommes van Enkhuizen stelde voor thans niet verder te discussiëeren.

Prof. dr V. Hepp pleitte vervolgens voor het nemen van een beslissing. Een Oecumenische Synode zal zeker gezag hebben, maar geen gezag boven deze Synode.

Prof. dr J. Ridderbos van Kampen bestreed het betoog van prof. Hepp.

Besloten werd, dat de buitenlandsche afgevaardigden aan de discussie over deze zaak kunnen deelnemen.

Dr Henri Beets van Grand Rapids achtte de bedoeling een beraadslaging van Geref. Kerken over de geheele wereld mogelijk te maken.

Rev. I. v. Dellen, eveneens uit Noord-Amerika, leek het goed, gezien de gerezen vragen, te besluiten een voorloopig kerkelijk convent bijeen te laten komen, opdat dit convent maatregelen kan nemen voor een Oecumenische Synode.

Ds W. J. Snijman uit Zuid-Afrika wees er op, dat het niet de bedoeling is een Synode te houden, die bindende besluiten kan nemen.

Prof. S. du Toit, eveneens uit Zuid-Afrika, hield een betoog in gelijken geest.

De voorzitter deelde mede, dat tijdens de discussie een drietal voorstellen geboren en bij hem ingediend zijn, n.l. 1e een voorstel-dr W. A. v. Es om de zaak beter voor te bereiden en dan tijdens deze Synode een beslissing te nemen; 2e. een voorstel-Ds J. G. Fernhout om de behandeling van deze zaak voort te zetten en 3e een voorstel-Ds T. J. Hagen—Ds H. Meijering—Dr E. D. Kraan om de Geref. Kerken in Nederland, die in Zuid-Afrika en in Noord-Amerika bijeen te roepen in een voorloopige conferentie, waarin dan een beslissing kan worden genomen over het gezag, de werkwijze enz. van een Oecumenische Synode.

Ds J. G. Fernhout trok zijn voorstel in, toen bekend werd, dat op 1 en 2 Sept. geen treinen zullen rijden voor het publiek.

De Synode nam daarop het voorstel van dr v. Es aan met 40 tegen 9 stemmen.

Onze gemobiliseerden.

Op voorstel van ds T. J. Hagen besloot de Synode onder applaus om via de pers een schrijven te doen uitgaan van sympathie en medeleven aan onze gemobiliseerden en hunne gezinnen, waarvan meerderen het zoo moeilijk hebben.

Het schrijven luidt als volgt:

Een hartelijke groet.

De Synode der Geref. Kerken heeft in haar zitting van Donderdag 31 Augustus j.l. met hartelijke instemming een voorstel aangenomen om haar warme belangstelling te toonen in het lot van onze gemobiliseerden en van hun gezinnen, ook van onze militairen op de vloot en in O.- en W.-Indië.

Het is haar een oorzaak van diepe droefheid, dat door de internationale verwikkelingen de mobilisatie van een groot gedeelte van onze weermacht noodzakelijk is geworden.

Vele mannen zijn daardoor gerukt uit hun bedrijf en arbeid en uit hun gezin, dat soms in zeer moeilijke omstandigheden achterbleef.

De Synode is er diep van overtuigd, dat dit alleen al een groote ellende meebrengt voor onze gezinnen en voor heel ons volk.

Maar daar komt bij, dat onze gemobiliseerden vaak een moeilijk en zwaar leven hebben, aan de verveling blootgesteld zijn en dat allerlei verleiding op hen aankomt.

En tenslotte, mobilisatie beteekent altijd gevaar voor oorlog. Al hopen en bidden we, dat de wereld bewaard moge worden voor den oorlog en dat, ook al zou de oorlog uitbreken, Nederland en onze Overzeesche gewesten de neutraliteit zullen kunnen handhaven, toch moeten we rekenen met de mogelijkheid, dat ook wij in den oorlog zouden worden gewikkeld.

Mannenbroeders, heel ons volk, maar gij inzonderheid beleeft zeer ernstige dagen!

Het is der Synode een behoefte U toe te bidden: Weest getrouw!

Weest getrouw aan Uw God en Zaligmaker, in Wiens Naam gij gedoopt zijt en Dien gij beleden hebt.

Laat U door niemand en niets afleiden van Zijn Woord en Geboden.

Houdt U ook vast aan Zijn beloften, dat ge Zijn eigendom zijt in leven en sterven en dat Hij al het kwaad, dat Hij U in dit jammerdal toeschikt, U ten beste keeren zal.

Weest ook getrouw aan Uw aardsche Koningin!

En weest temidden van Uw kameraden, tot wie het hart van de Synode ook uitgaat, lichtdragers. Leidt hen tot den Heere Jezus, in Wien de eenige bron is van kracht en troost.